

«ИЛЬХАМ» ГУЛЬДЕСТЕСИ

ШИИРЛЕР, ИКЯЕ

«Ильхам» гульдестеси

«ДОЛЯ» нешрияты.
Акъмесджит ш.
2008 с.

ББК 83.3 (4Укр=Крмтат)
И45

Муаррир
Шерьян АЛИ

Тертип этиджи
Сейран СУЛЕЙМАН

Нешир
Валерий БАСЫРОВ

И45 *«Ильхам» гульдестеси*: Шинрлер, икяе. — Акъ-месджит: ДОЛЯ, 2008. — 40 с.

И45 *Букет «Вдохновения»*: Стихи, рассказ. — Симферополь: ДОЛЯ, 2008. — 40 с.

ISBN 978-966-366-167-4

ББК 83.3 (4Укр=Крмтат)

ISBN 978-966-366-167-4

© «ДОЛЯ» нешпряты, 2008

Сырлы ве юксек босагъа

Аз япракълы бу юфкъа китапчыкъ саде, адий китаплардан дегиль. Топлам «Ильхам» эдебий клубы азаларынынъ иджат махсулларындан джемленип дердж олунды. Бильгенинъиз киби, «Ильхам» Исмаил Гаспринский адына джумхуриет миллий китапханемизде мерхум буюк шаиримиз Юнус Къандым реберлигинде иш башлагъан, шимди эдебиятымызгъа эмин адымларнен кирип кельген бир сыра яш къалемдешлеримиз ичюн ильки иджат мектеби олгъан эди. «Ильхам»нынъ биринджи китапчыгъы — «Ильхам»нынъ фиданлары» да та 2000 сенесинде басылып чыкъты.

Биз бу алидженап аныанени девам этер экенмиз, бир заманлар джиан эдебиятына озюнинъ шахэсерлерини къошкъан нефасетке бай къырымтатар эдебиятымызнынъ бугуныки талгъын вазиятини козюмиз огюне аларакъ, сёз санатымызнынъ ярыныны къайгъыргъан алда гъает месулиетнен иш корьмектемиз. «Ильхам»нынъ яш даиресини сынъырламайып кенишлетмектемиз. Дерслеримизде атта бир къач китабы чыкъкъан уйкен къалемдешлер де иштирак этмектелер.

Яш иджаткярларны тербиелев назиктен-назик, айны вакъытта пек зарур иш экенини юректен ис этрек, топлашувларымызны тёпеден акъыл огретюв тарзында дегиль, «тёгерек маса» этрафында джанлы, сербест субет тарзында, бири-биримизге шегирт, бири-биримизге устаз киби алып барамыз.

Юдже Аллагъа чокъ шукюрлер олсун, яхшы ниетнен туткъан ишимиз озюнинъ биринджи семерелерини берип башлады. Эмине Усеин, Динара Аваз, На-

джие Османова, Амет Усманов, Эдие Сарана, Эльмара Мустафаева, Эльнара Батырова киби яш иджаткярларымыз, Васфие Къыпчакъ, Местуре Асан Сабри къызы киби баягъы яшлы къалемдешлеримизнинъ иджатларындан бир сыра нумюнелерни азиз окъуйджыларымызгъа такъдим этер экенмиз, биз бу къалем махсулларыны пишкен-тюшкен бедий эсерлер киби дегиль, умют учкъунлары тарзында косътеремиз ве бу учкъунларнынъ алевленмеси ичюн арекет этмекте-миз.

Бизим бир къоранта киби бири-бирлерине якъынлашкъан бирлешмемиз азалары ал-азырда сырлы юксек босагъа огюнде туралар. Бу гузельден-гузель, айны вакъытта зияде захметли эдебият сарайынынъ босагъасы!.. Бутюн меселе босагъаны атлап ичери кирмекте!

Эминликнен айта билемиз ки, ким де-ким миллетимиз ве Ватанымыз дердинен яшап, чокъ окъуп-огренип, иджат мешакъатларына даянаракъ, кенди ёлундан тайпынмай огге ынтылса, илле шу мукъаддес сырлы босагъадан атлап эдебият мейданына кирер ве ондан озюне даимий ер ала билир.

Улу шаиримиз Эшреф Шемъи-заденинъ ишбу сатырлары-огюти эпимизнинъ къулакъларымызда чынълап юреклеримизден ер алмалы:

*Шаир олсанъ, шииринге
Окъуйджыны табындыр.
Онынъ юрек теллерини
Инълет, сызлат, алындыр.
Шаир олсанъ, омрюнъ бою
Халкънен севин, халкънен куль!
Халкънен чекиш, халкънен агъла,
Халкънен яша, халкънен оль!*

Элине умютнен къалем алгъан эр бир иджат севдасына огъурлы ёллар тилеймиз!

Шеръан АЛИИ

Васфие КЪЫПЧАКЪ

1939 сенеси март 8-де Къырымда, Багъчасарай районынынъ Чоткъара коюнде догъды. Сюрдюнликте Бухара педагогика техникумыны, Ташкент девлет университетининъ филология факультетини битирди. Ильки шиирлери 1985 сенеси «Йылдыз» меджмуасында дердж олундылар. Шимди ана-Ватаны Къырымда, тувгъан Багъчасарайында яшай. 2004 сенеси Истанбулда Васфие Къыпчакънынъ эки айры шиирлер джыйынтыгъы дюнья юзю коръди. Шаире «Ильхам» эдебий клубынынъ энъ уйкен ве фааль азаларындан биридир.

Анам

Ана айненисини эшиткен дакъкъа,
Сабийлик дуйгъумнен янында яндым.
Сенден филис аттым, келип дюньягъа,
Кульгюнъден гъондже ачып уяндым.

Анам, меннен тенъ нефес алдынъ,
Тенъ болюштинъ дерт ве арзумны.
Заметимден къыйналдынъ, талдынъ,
Аначыгъым, анълап алымны.

Узакълапсам, сагъынам, анам,
Киресинъ сен эр кунъ тюшюме.
Тез эксиле басып тургъан гъам,
Дуанъ ярдым эди омюр-ишиме.

Аналар бар, бар мутебер нам,
Анасыз эвлятнынъ къаари.

Такъдим сизге аналар, Анам,
Эвлят юрегимдеки бары.

Гъазель

Санъа етмек огърунда азмы ёллар юрмедим,
Къальбинъден ер тапмагъа аз белялар коръмедим.

Аз козьашы тѣкмедим, нурсуз энди бу козьлер,
Козьяшымдан ирмакълар, толып акъты озенлер.

Коксюмдеки «ах»ларны еллер тутып учурды,
Булутларгъа къарышып, уфукъларгъа къачырды.

Дертлеримнинъ яныгъы йылдызларны сѣндюрди,
Ашкъ куреше къальбимде, мени, дерсинъ, кѣндюрди.

Шукюр этип яшайым, такъдириме таянып,
Сев ичюн бейит язам, сенинъ адынъны анъып.

Гузеллигинъ акъкъында язмагъа сѣз тапмайым,
Сеннен тенълештирмеге кимсени коралмайым.

Дудакъларынъ ал гъондже, тюшюме кире гедже,
Янакъларынъ кызыл нар,
гъонджелерден гузельдже.

Бу сѣзлерни яздыргъан сенсинъ, сен муэллифсинъ,
Тенъ такъдирли мен санъа, сен манъа мунасибсинъ.

Насыл яхшы къальбинъде яр барлыгъыны сезсенъ,
Юрегинъе ерлешип, севгиге эсир тюшсенъ.

Джумерт гуллер

Ач, къучагъынъ, толдурайым гуллерге,
Такъ сачынъа, яраштырсын гульчембер.
Джумерт гуллер енъильмезлер еллерге,
Гонъюллерге шадлыкъ берген акъ гуллер.

Гуль урлугъын муаббетлик ерине,
Гульбагъчанъда осьтюр, деп сиз бердинъиз.
Етип мени джумертликнинъ коксюне,
Юрегимде из къалдыргъан эдинъиз.

* * *

Къолунъа алгъанда телли кемане,
Ал юрек аджджысын, чал дане-дана.
Теллерни черткенде биль анда не бар,
Я агълат, я кульдюр, сенде ихтияр.

Местуре Асан САБРИ къызы

1949 сенеси майыс 22-де Озбекистаннынъ Чырчыкъ шеэринде догъды. Орта мектепни аля ишаретлернен битирсе де, онъа алий окъув юртларына кирип окъумагъа къысмет олмады. Асыл зенааты — тикиджи. Чокъ йыллар девамында мектепте чалышып, балаларнен иджадий мешгъулиетлер алып барды. Чырчыкътаки «Хайтарма» ансамблинде он эки йыл девамында ойнады. Шимди де Къырымда, Кезлевдеки Исмаил-бей миллий мектебинде балаларгъа миллий оюнларымызны огрете. Шиирлери «Янъы дюнья» газетасында ве «Йылдыз» меджмуасында дердж олунгъанлар.

«Ильхам» эдебий клубынынъ азасы.

Вакъытсыз баарь

Уянды бутюн дюнья,
Баарь кельди, деп къувана.
Къушларнынъ сеси селя,
Къарлар ирип, козьяш тама.

Юкъудан серсем азман,
Пенджеремизде гурьлей.
Баарь беллеп уянгъан,
Амма март даа кельмей.

Такъвимде даа январь,
Шашырдынъ сен табият.
Ялан бу кельген баарь,
Аиз ачырмаз къанат.

Шай да яшлыкъта адам,
Янълыша базы вакъыт.
Сабыр бильмей ве чыдам,
Къан къайнай, беллей бахыт.

Догърулмагъан янълышлыкъ,
Бутюн омюрге азап.
Эгер сабыр олмаса,
Яшайыш олур харап.

Вакъытсыз кельген дуйгъу,
Шашмалата, азабы чокъ.
Ботен, умютсиз севги,
Куйдюре, чареси ёкъ.

Кечикип кельдинъ севги!
Лякин этмейим пешман.
Шу къадар парлакъ дуйгъу,
Олсун джаныма дерман.

Пак, юксек, нурлу севги,
Юрем сени алгъышлай.
Юрегимде чын эзги,
Джанчыгъымны девалай.

Умют

Бильсин дюнья, бутюн алем,
Джандан арткъач сени севем.
Тёксюн мерекеп хакъ къалем,
Къаранлыкъта тена юрем.

Бу дюньяда меним ичюн,
Нур танъы атар экенми?
Бу омюрге меним ичюн,
Бахт урлукъ сачар экенми?

Акъ мурадгъа етмек ичюн,
Къылдай копюрден кечерим.
Ярем, сени севмек ичюн,
Ёлларгъа чечек сеперим.

Башынгъа йылдыз такъарым,
Олурсынъ мангъа къырал!
Эм дертке дерман тапарым,
Севгимиз олур эял.

Чын сёзюмни динъле яврум,
Сез, юрекнинъ пак дуйгъусын.
Айрылыкъ ёкъ, тек олюм,
Ачар Аллам нур къапысын.

Севги йыры

Тюркю олдынъыз дилимде,
Атеш олдынъыз ичимде,
Арзу олдынъыз гонълюмде,
Гедже-кунъдюз сиз эсимде.

Гуль терегим бульбулисиз,
Юрегимнинъ зумбулисиз.
Гъурурымсыз алемлерде,
Гедже-кунъдюз сиз эсимде.

Татлы сеслисиз, бульбулим,
Энъ назик къокъулы гулим.
Отъкюр къалемим элимде,
Гедже-кунъдюз сиз эсимде.

Шаир олдым тек сиз ичюн,
Рессам олдым тек сиз ичюн.
Эки козюм шу ресимде,
Гедже-кунъдюз сиз эсимде.

Тек сизсиз меним тилегим,
Козюмнинъ нуру, мелегим.
Юрегим яна алевден,
Гедже-кунъдюз сиз эсимде.

Меним киби кимсе севмез,
Сизни шай куйип беклемез.
Дюнъя юзюнде бир данем,
Меним севгили ярем.

Севдалыкъ

Яндым, куйдим севгиден,
Юрек яна асреттен.
О менден къачып юре.
Севмейми, айтсын баре.

Боюн алгъан сельбиден,
Назиклигин периден.
Юречиги мен десем,
Эм таштан, эм демирден.

Мелек киби бакъышы,
Атеш киби якъышы,
Саздан йымшакътыр сеси,
Шифалыдыр нефеси.

Гуль киби дюльбер юзю,
Бал киби татлы сёзю.
Талды юрегим ярем,
Сатырлар тёке къалем.

Шакъалашса, кулюшсе,
Дерсинъ денъиз шувулдай.
Эгер оюнгъа тюшсе,
Дерсинъ акъкъудай ялдай.

Кель гузелим, кель ярем,
Ботен данъгъырдай дарем.
Ай - векиль, йылдыз - шаат,
Ёлджумыз олсун мурад.

Ниетлерге етермиз,
Къошакълашып, экимиз.
Къавушырмыз, мен билем,
Севинсин дюнъя, алем.

Эмине УСЕИН

Эмине Усеин 1972 сенеси октябрь 3-те Наманган виляетининъ Чуст шеэринде дюньягъа кельди. 1987 сенеси Чуст педагогика окъув юртуна окъумагъа кирди. 1991 сенеси окъув юртуны битирип, севимли Ватаны Къырымгъа кочип кельди.

1993 сенесинден берли Акъмесджит районынынъ Новозбурьевка мектебинде башлангъыч сыныф оджасы олып чалыша.

Иджадий ёлу 2006 сенеси февраль айында башланды. Биринджи шиирлери «Къырым» ве «Янъы дюнья» газеталарында басылды. Шаир Шакир Селим шиирлерини окъуп, авескарны «Ильхам» эдебий клубына ёллады. Иште, о вакъыттан берли Эмине Усеин «Ильхам»нынъ фааль азасы ола.

Севги атешиме

Сен дие,
Ашкъымны дюньяларгъа бильдирдим,
Сен дие,
Эсир олып, юрегимни куйдирдим.

Севги атешиме дагълар даянмай,
Даянсын дие, адымны бердим.
Ашкъымны бутюн бу дюнья агъламай,
Агъласын дие агъымны бердим.

Булутлар агъламай, агъласын дие,
Козьяшларымны коклерге бердим.
Ер кокнен багъланмай, багълансын дие,
Сыджакъ джанымны кок ерге бердим.

Гъонджелер ачылмай, ачылсын дие,
Чечеклерге нефесимни бердим.
Озенлер къайнамай, къайнасынъ дие,
Буллюр сувларгъа сесимни бердим.

Рузгярлар ял алмай, ял алсын дие,
Къувансын дие, къокъумны бердим.
Баарь де уянмай, уянсын дие,
Къальбимде янгъан ашкъымны бердим.

...Бельки кеч къалдым, бельки генч солдым

*Рахметли талебем Сейдали
Берберовгъа багъышлайым*

Козюмде насылдыр бир къаарь бар,
Севмедим ич, корьмедим ич баарь.
Санки кунеш де манъа бакъмады,
Афсус, ичимде атеш якъмады.

Янагъымда козьяшым парылдай,
Къуругъан япракъларым къалтырай.
Тенимден узюле бирер-бирер,
Сарарды бутюн ерлер ве куньлер.

Кузь еллери мени ич къыздырмай,
Манъа бир умют ве ис къалдырмай.
Гъонджелерим баарьде ачылмай,
Кузь чечеги баарьде яшамай.

Эй, Аллах, не ичюн мен яшайым?
Кимлер ичюн кендими ачайым?
Кимсе мени алып да къокъламай,
Бульбуль, севги акъкъында, йырламай.

Кунеш козьяшларымы сильмеди,
Кузьнинъ нурлары манъа кульмеди.
Ашкъны бильмедим, ашкъкъа зар олдым,
Бельки кеч къалдым, бельки генч солдым.

Бир мелек

Янъгъыз къалгъан ихтиярларгъа

Бугунъ кене эп къапыны динълейим,
Бом-бош диварларгъа бакъып инълейим.
Омрюм бошкъа кече оксюз дюньяда,
Арзуларым башкъа, керчек руяда.

Ялан меним, гунах меним, суч меним,
Оюн сенинъ, ферман сенинъ, кучъ сенинъ.
Анъла, такъдир, ёлларымны кесесинъ,
Бутюн сырларымны тек сен белесинъ.

Нейлейим, мени кендима быракътынъ,
Языкъсынмай, янъгъызлыкъкъа сен аттынъ.
Кимсе дуймай, гизли-гизли агъларым,
Кимсем ёкъ, кенди-кендима янарым.

«Недайсынъ?» — деп сорамазлар бир кере,
Къоркъуларым эп санчыла къальбиме.
Зайыф эллерим бош дегиль джебимде,
Сонъки умюдимни гутам элимде.

Меджалсыз кенди-кендима сарылам,
Дуалар окъуп, Аллагъа ялварам.
Бирев сарсын мени озъ къучагъына,
Ёкъса топракъ сарар кенди къойнува.

Аджджы агълавыма кимлер ишаныр,
Ерге йыкълсам, кимлер эль узатыр.

Сен дие сачларыма къар ягъдырдынъ,
Козълеримни козьяшларнен толдурдынъ.

Гуль япракъларым энди тикленмез,
Аджджы козьяшларым энди силинмез.
Коклерден къанатлар эндир, сен фелек,
Бираз беклерсинъ, олурым бир мелек.

Умют йипи

Юнус Къандымгъа

Афсус, кеткен сонъ, арадым,
Элиме мен китап алдым,
Тек сатырлардан сорадым,
Тесир алтында ильхамым.

Юрегинъиз рушен, темиз,
Умют иле эр сёзюнъиз,
Ислеринъиз дерья-денъиз,
Къалды теляш козълеринъиз.

Эр бир нокъта девам сорай,
Ягъмур ягъса, тамчылардай,
Айры тюшсе, ильхам арай,
Изинъ басмакъ ичюн, ойлай.

Сатыр бенъзер санки ташкъа,
Сатыр-сатыр, осьти къая,
Бойле фикирлер ёкъ башкъа,
Иджадынъыз кетмез зая.

Динара АВАЗ

1989 сенеси март 2-де Ташкент шеэрини бакъкъан Назарбек коюнде Аваз бей ве Леннара ханымнынъ къорантасында дюньягъа кельди. Шиирлерни дёртюнджи сыныфтан башлап яза. Биринджи шиирлерини озьбек тилинде язды. Шиирлери ильки сефер «Ташкент хакъикъаты» газетасында басылды. 2005 сенеси Динара къорантасынен берабер Къырымгъа кочип кельди ве окъувуны Сарабуз (Гвардейское) къасабасындаки 1-нджи мектебинде девам этти. Ал-азырда Таврия миллий университетининъ къырымтатар тили ве эдебияты болюгинде окъуй. Шиирлери «Янъы дюнья», «Сарабуз» газеталарында дердж олундылар.

Динара «Мейдан» радиосынынъ хадими эм де «Ильхам» эдебий клубынынъ уюмтли азаларындан бири.

Нафле

Инсафлым десенъ де, яланлар айтсанъ,
Савапнынъ ерине гунахкъа батсанъ,
Достунъны душмангъа капикке сатсанъ,
Аркъадаш инсаным дегенинъ нафле.

Атеп олсанъ да, якъсанъ эр кесни,
Эр ерни тютетип, сыкъсанъ нефесни,
Дюньяда яхшылар къурып биткен сонъ,
Аркъадаш, сув олып акъсанъ да нафле.

Бульбульсинъ! Сенден де хош йырласалар,
Багъчанъдаки гульнинъ далын къырсалар,
Йырларынъ гульге тек кетирсе зарар,
Гульге ашыкъъ бульбулим десенъ де нафле.

Кушьлеринъни эйи дуйгъу башласа,
Юрегинъде эр заман севги яшаса,
Шукюр этмесенъ де козюнъ яшласанъ,
Бахытлы инсаным десенъ де нафле.

Къопайма аятнынъ бинъ кульгенине,
Артындан бир кере агълатмасы бар,
Гонъюль пенджересини урып къыргъан сонъ,
Бинъ кене янъысын къойсанъ да нафле.

Бир къальбинъде бинъ гузель...

Бинъ гузель къальбинънинъ бинъ ёлларыны,
Бинъ кере таптылар, ич къапалмады.
Бинъ гузеллер тапкъан екяне ёлны,
Бир омюр къыдырдым, ич тапалмадым.

Бир кере ичмединъ севгим сувуны,
Джошып, далгъаланып, тынч акъалмадым.
Бинъ гузель къальбинъни бинъ кере якъты,
Мен исе козюнъе ич бакъалмадым.

Гонълюмни гуллеттинъ, мейвасыны ал!
Келеджек йылгъадже аман яшайым,
Къальбинъде яшагъан бинъ гузеллерни,
Бинъ биринджисинде ёлны тосайым.

Имкян бер, сёндюр сен дерт атешини,
Юрегим янаджакъ бир дакъкъа сёнсин.
Юрек де бир дакъкъа азатлыкъ дуйып,
Бир дакъкъа къолума бахт къушы къонсын.

Къальбимде ашкъ эвин къурып башладым,
Бинъ кирпич къойдылар бинъ гузеллеринъ.
Сонъунда бир юфакъ аралыкъ къалды,
Бинъ бир бахт кирпичин къойсын эллеринъ.

Сагъынам

Сагъынам, сагъындым деген сёзлерни,
Сагъындым, сагъынгъан къара козьлерни.
Къыдырам излеринъ къалгъан ёллардан,
Сорайым яр сени туткъан къоллардан.

Истейим бир омюр сеннен къалмагъа,
Къайгъылы куньлерде дердинъ алмагъа.
Юрегим талпына кене бармагъа,
Ульвий бир дуйгъуны санъа ачмагъа.

Не де гузель баарим

Сагъындым сени дердим,
Сары, мавы гуллерим.
Ачасынъ юрек багърым,
Сенсинъ гузель баарим.

Ягъмурларны ягъдырып,
Къышны артта къалдырып.
Къучагъыма алырым,
Сени гузель баарим.

Юрегинъни кенъ ачып,
Къарны ерден къачырып.
Кокке йылдызлар сачып,
Келесинъ сен баарим.

Къызларны гузель этип,
Йигитлер гуль кетирип,
Яш диллерни севдирип,
Пек гузельсинъ баарим.

Эгер мен иле кѣалсанъ,
Сени алып кѣалырым.
Сен гузельсинъ, кунешсинъ,
Сени севем баарим.

Ашыкъма яз, кельмеге,
Айдама сен баарьни.
Ким биле даа кѣачан,
Корерим мен баарьни.

Наджие ОСМАНОВА

1989 сенеси ноябрь 28-де Къырымда, Ор къапы (Красноперекопск) районынынъ Орловское коюнде догъды. Алтынджи сыныфта экенде окъувыны Акъ-месджит районындаки Сарабуз къасабасынынъ Маленское мектебинде девам этти. 2007 сенеси Къырым му-эндислик-педагогика университетиндеки тарих-филология факультетининъ къырымтатар ве инглиз тили болюгине окъумагъа кирди. Айны шу йылдан итибарен «Ильхам» эдебий клубынынъ азасы ола.

Ашыкъ юрегим

Атешнен ойнайым эр вакъыт, амма,
Къанатларым сыджакътан къоркъмай, даяна.
Бельки де болюнмеген болюнген алма,
Чюнки сени корьген сонъ — атешсиз янам.

Серин ельчик уфурды бир кунъ къаршыма,
Козьлеримни кок бошлугъына котердим.
«Тек салкъын ягъмурларынъ керектир манъа»,
Чюнки атешдай яна ашыкъ юрегим.

Севдалыкъ алеми

Севдим сени эр кестен чокъ,
Сенден якъын ич кимсем ёкъ.
Атешлерим санъа яна,
Козьлерим тек санъа бакъа.

Тек сенинъ ичюн догъдым,
Тек сенинъ ичюн яшайым.
Янып сенчюн куль олдым,
Севмесенъ мени, агълайым.
Сёзлеринъден мен янълыштым,
Козълеримден атеш алдынъ.
Дюрберлигинънен алдаттынъ,
Мени бахтсыз Лейля эттинъ.

Урие КЪАДЫРОВА

1990 сенеси апрель 29-да дюньягъа кельди. Къарасувбазар районундаки Орталан (Земляничное) орта мектебининъ мезуны. Мектеп талесеси экенде «Къырым — меним Ватаным» конкурсында, «Араштырыджы» Кучюк илимлер академиясынынъ олимпиадаларында иштирак этти. «Орта-Алан» мектеп газетасынынъ муаррирлиги алтында чыкъкъан. Мектепте окъугъанда «Яш шаир» тегерегине (ребер Ваде Аметова) къатнады.

Шимди Къырым муэндислик-педагогика университетининъ филология факультетинде тасиль ала. Шиир ве икяечиклери «Орта-Алан» эм де «Балалар дюньясы» газеталарында басылгъанлар. «Ильхам» эдебий клубынынъ азасы.

Бабам

Дюльбер, яхшы, мелек юзлю,
Джаным, бир дане бабам.
Темиз къальпли, мавы козлю
Сенсиз мен ич яшалмам.
Сен узакъ ёлгъа кеткенде,
Сенсиз мен асрет чекем.
Геджелери тюшлеримде,
Эр вакъыт сени көрем.
Санки мени къорчалайсынъ,
Бинъ тюрлю афатлардан.
Ис этем, сен янымдасынъ,
Манъа къолунъ узатып,
Яваштан бир шей айтасынъ,

Анълашылмай сёзлеринъ.
Вакъыт келир, мен билирим
Сенинъ къайда кеткенинъ,
Анъламагъа тырышырым,
Сенинъ айткъан сёзлеринъ.
Унутырым кеткенинъни,
Бильсем келеджегинъни.
Эльбет, бунынъ эписи тюш,
Кечип кетер бу кунълер.
Ай артындан мевсим кечер,
Денъиширмиз бизлер де.

* * *

Коктен бир йылдыз тюшкенде,
Эр вакъыт бир ашкъ догъа.
Кунеш нурларны сачкъанда,
Инсан яшап, къувана.
Узакътан еллер эскенде,
Бизлерге хабер келе.
Яхшы, къуванчлы хаберге,
Эр ким исе севине.
Шаирлер язып алышкъан,
Рессамлар ресим сызып.
Севинип, яхшы яшанъыз,
Омюр сизге берильген.
Денъиздеки елькен киби,
Ашкъ елькендай керильген...

* * *

Айтчы манъа не япмалы,
Къальбинъ бирисини севсе?
Кимге барып, не айтмалы,
Санъа бири севем десе?

Сен кимсеге бир шей айтма,
Акъылынъны топла бирден.
Эп бир санъа келип къайта,
О, доланып, чешит ерден.

О инсанны сен урьмет эт,
Ич ойнама ислер иле.
Шимди бойле медениет
Севги — муреккеп меселе.

Тюшюн де бакъ озюнъ шимди,
Дюнъя бойле, не япмалы?
Насыл заман якъынлаша?
Къартлар олгъан эди акълы!

Сен сев! Юрегинъ ачыкъ тут,
Бири келип кирер анда.
Акъылынъда къара козьлер,
Фикирлеринъ узакъларда.

Къач вакъыттыр тюшюнесинъ,
Сымасы тура къаршынъда.
Сагъынасынъ сен бес-белли,
Бу дуюла бакъышынъда.

Амет УСМАНОВ

Амет Усманов 1989 сенеси Самаркъанд шеэринде догъды. Балалыкътан шиирлер яза. Къоранталары 2003 сенеси Къырымгъа кочип кельгенде Амет Къырым ве онынъ гузеллиги акъкъында да шиирлер язып башлай. Биринджи шиирлерини рус тилинде язгъан Амет шимди оларны озъ ана тилинде яза. Ал-азырда Акъмесджитте яшагъан Амет «Къардашлыкъ» яшлар тешкилятынынъ азасыдыр. Акъмесджитте тиббият институтында тасиль ала.

Биринджи тамла

2005 сенеси кечирильген Къырымтатар яшларынынъ Къурултайы тесиринде язылды. Къурултай озъ ишини «Тамла къуругъан юртны ялдызлай» шиары алтында кечти.

Козъайдын, Ватаным, козъайдын!
Янъы кунъ кельмекте, ата танъ.
Бу анъни беклеп дакъкъаларны сайдынъ.
Нидже адамларнынъ козъяшы акъкъан.

Къуругъан топрагъынъ ягъмургъа мухтадж,
Къалмады такъат, къуруды да къан.
Лякин олса бир тамла биле илядж,
Демек истикъбаль бар. Юртум, уян!

Коклерден тюшкен биринджи тамла —
Ягъмур селямы: «Олур берекет!».

Ярдым сорайым сенден, Алла,
Гонъюллерде сѣнмесин гъайрет.

Коклерде биринджи танъ йылдыздай,
Ондан сонъ йылтырар бинълер-бинълер.
Танъ атар, догъар кунеш, Ай,
Адалет, къардашлыкъ, арекет енъер.

Къашкъыр

Этрафларгъа козь атып,
Къаягъа чыкъар урь къашкъыр.
Башыны кокке котерип,
Сойдашларны чагъырыр.

Кельмез онъа ич бир давуш,
Къалды тек о — бир аскер.
Бельки сонъкидир бу уруш,
Къоркъмай, ольсе де эгер.

Эгер ольсе о, къайтармаз,
Душмандан озъ козюни.
Мерхаметни сорамаз,
Эшитмезсинъ сѣзюньни.

Ер юзюнде къалса къашкъыр.
Титресин огюнде душман.
Аманлыкъкъа олып сагъыр,
Энди бунъа олсун пешман.

Санъа умют эте Ватан,
Санъа олур, эбет, агъыр.
Куреш сен, мытлакъ атар танъ,
Башынъны эгме, сен — къашкъыр!

Кунеш догъа

Кунеш догъа, кунеш бата,
Эр шей озь ерине къайта...
Халкъым къайта, чекип асрет,
Ана юрткъа ола авдет!

Халкъыма саткъын дедилер,
Эв-малларыны якътылар.
Ватангъа ёл ёкъ, дедилер,
Эвлятны, къартны аттылар!

Тек халкъны йыкъып оламай!
Юректе кене къайнай къан,
Олар ишанчны алалмай.
Сабыр эт, аз къалды, Ватан!

Кунеш бата, кунеш догъа,
Сабыр эт ве инан бунгъа...

Учалмайым

Эгер джаным сыкъылса, басса мени гъам,
Дилим дертке толып кедернен джылай,
Мен кене де ачыкъ чёльге чыкъам.
Тек анда азатлыкъ, гонгълум анда йырлай.

Чёльге чыкъсам бир ерде турамам,
Тазе еллер мени артындан чагъырыр.
Къаным къайнай, озюмни тугамам,
Эгер атым олса, еллер артта къалыр.

Къарталдай бу коклерде учсам...
Лякин учалмайым.
Дюнъядан чёльнинъ кенълигине къачсам...
Лякин къачалмайым...

Эльмара МУСТАФАЕВА

Эльмара Къырым муэндислик-педагогика университетининъ къырымтатар тили ве эдебияты факультетинде тасиль ала. Къырымтатар ве инглиз тиллери боюнджа мутехассыс оладжакъ. Балалыкътан шиирлер яза. Олардан базылары «Янъы дюнъя» газетасында дердж олунгъанлар. 2007 сенеси «Доля» неприятында Эльмаранынъ «Гонъюлимнинъ левхалары» шиирлер джыйынтыгъы дюнъя юзю коръди.

«Ильхам»нынъ дебютанты.

О, хатыра киби яшар

Шаир Юнус Къандымгъа

Шаир намы юз йыл яшар,
Онынъ да йылдызы янар.
Ич бир вакъыт кокте сёнмез,
Язгъан сёзю кульге дёнмез.

Кунълер къувып йыллар кечер,
Келир янъы бир несиллер.
Терек ешилъ япракъ ачар,
Кунеш алтын нурлар сачар.

Шаир кунеш киби сёнмез,
Юректе бир вакъыт ольмез.
Урь коклерде сонъсыз янар,
О, хатыра киби яшар.

Я сен билесинъми, ана?

Я сен билесинъми, ага,
Нечюн менде гонъюль яна?
Неден танъдан къушлар оте,
Ненен аджджы алдав бите?

Я сен билесинъми, ана,
Неден бу булутлар къача?
Нечюн тышта ягъмур агълай,
Нени кузь мевсими анълай?

Нечюн сувукъ еллер эсе,
Несилимиз насыл осе?
Нечюн солгъан къызыл гуллер,
Нечюн сувсыз къалгъан голлер?

Бу шеэрде сёнген кунеш,
Бу яшайыш — аджджы куреш.
Бу адамда къара гонъюль,
Бу юректе умют ольген.

Шунынъ ичюн солгъан гуллер,
Язда сувсыз къалгъан голлер.
Шунынъ ичюн сувукъ еллер,
Чокътан бошап къалгъан чёллер.

Ончюн кедерленем, анам,
Шу себептен гонълюм яна.
Ончюн тышта ягъмур агълай,
Оны ягъгъан ягъмур анълай.

Ресим

Мен ресим сызам,
Арзум — гузель олсун.
Дюльберликни сызам,
Къуванч иле толсун.

Мен ресим сызам,
Гъурурнен турсын.
Ойле де адам —
Бахтыны къурсын.

Эльнара БАТЫРОВА

Акъ-Шейх (Раздольное) районынынъ Орлюк (Орловка) коюнде догъды. Анда орта мектепни битирген сонъ Къырым муэндислик-педагогика университетининъ филология факультетине окъумагъа кирди. Балалыкътан къырымтатар, украин ве рус тилинде шиирлер яза. Онынъ шиирлери 2002 сенесинден берли «Авангард» район газетасында, «Янъы дюнъя», «Къырым», университетнинъ «Уйгъунлыкъ» газеталарында басылды.

2003 сенеси «Къырым — меним Ватаным» конкурсында рагъбетлендириджи ярлыкънен такъдирленди. 2005 сенеси исе «Севем сени, Украина!» конкурсында иштирак эткени ичюн Киевде Украина Назирлер шурасынынъ Дипломынен ве бахшышнен такъдирленди.

Эльнара Къырым муэндислик-педагогика университетининъ филология факультетинде окъуй. «Ильхам»нынъ дебютанты.

Анам

Ана, анам, аначыгъым!
Сизни джандан пек севем.
Бир сёзде ве бир бакъышта
Назиклик, севги сезем.

Сизинъ чебер эллеринъиз
Ич ёргъунлыкъ бильмейлер
Къара, дюльбер козьлеринъиз
Айдынлана, сёнмейлер.

Бульбульдайын сёзлеринъиз
Эр дайым къувандыра.
Кулюмсирев юзюнъизде,
Шентлигинъиз дуюла.

Сизинъ темиз юрегинъиз
Къыздыра санки кунеш.
Сизинъ буюк истегинъиз —
Бизни бахытлы коръмек.

Ана, мени багъышланъыз,
Эгер сизни ынджытсам.
Тюшюнмейип бир иш япсам,
Келишмеген сёз айтсам.

Къартбабам

Меним къартбабам уста,
Онынъ эллери чебер.
Бир вакъыт иштен къачмаз,
Къартбабама ёкъ етер!

Эв къурмагъа о биле.
Къапы, пенджере ясар.
Ишчилер къартбабамны
Эмексевер саялар.

Эвге кельсе къартбабам
Асыл ишсиз отурмай.
Багъ макъасыны алып,
Тереклерни о пытай.

Я да чапа элинде
Къартопларны чапалар.
Бостанда о осьтюре
Бибер, къапыста, хыяр.

Къартбабамны мен севем!
Манъа эйилик тилей.
Кимсеге денъиштирмем,
О мени пек эркелей.

Әдие САРАНА

1989 сенеси октябрь 8-де Акъмесджитте догъды. 1997 сенеси Акъмесджиттеки 20-нджи орта мектебине окъумагъ кирди. 10-нджы сыныфта окъугъанда журналистиканен меракъланып башлады. Айны вакъытта, ана тилинде икяелер язмагъа истеги пейда олды. Бу макъсадынен, мектепте къырымтатар тили фени олмагъаны ичюн, о, 11-нджи сыныфта олгъанда ана тили грамматикасыны КъМПУ оджаларынынъ ярдымынен огренмеге башлады ве 2007 сенеси Къырым муэндислик-педагогика университетине къырымтатар ве тюрк филологиясы факультетине окъумагъа кирди. Бир сыра макъалелери ве икяелери «Янъы дюнъя» газетасында дердж олундылар. 2008 сенесинден итибарен «Янъы дюнъя» газетасынынъ мухбири оларакъ чалыша. «Ильхам» әдебий клубынынъ азасы.

Ватан фияты

(икяе)

Мерьем апте теплицада, топракъ ичинде саатлернен чалышып, сонъра сыджакъ-сувукъкъа бакъмайып, базарда себзелер сатып отургъанындан бурюшип къалгъан эллерини ювып, дос-догъру ашханеге таба кетти.

— Эвде бир озюньсинъми, къызым? Я къалгъанлар къайда? — сорады о, салата япып тургъан Эльмаздан.

— Алам келип битамны бир-эки кунъчик бизде отурсын, деп озюнен алып кетти. Шевкет радиодан недир эшитип, шеэрге кетмек керек, деп кетти... Анълагъаным киби, шеэр базарында бизимкилер топланалар. Пикет, гъалиба. Бабам не вакъыт келеджек?

— Керчек, пикет. Эшиттим... Вай, балам! Мен энди

бойле шейлерни бегенмейим, — деди анасы эеджанланып. Эльмазнынъ суали джевапсыз къалды.

Мерьем аптенинъ къасеветленгени нафиле дегиль. Бу куньлерде Багъчасарайда къадимий «Азизлер» мусульман мезарлыгъынынъ устюнде тургъан базарны къырымтатар залиси башкъа ерге кечирмекни талап этмек къарарына кельди. Гъарип ватандашларымыз. Не япсынлар? Топланалар, иште.

Шевкетсиз де кечмей бойле топлашувлар. О, пек ватанпервер, адалет ичюн курешмеге даима азыр олгъан бир бала олып чыкъты. Озю Озбекистанда догъды. Ватанда онынъ миллетинен багълы олгъан насыл вакъиалар олып кечмесин, о, кенардан бакъып отурмагъа бильмей: байрам олсун, пикет олсун, — Шевкет биринджи сыраларда.

— Эр бир генчимиз Шевкет киби олса, биз бутюн къыйынлыкъларнынъ астындан чыкъармыз, иншалла! — дейлер къомшулар да, таныш къартана-къартбабайлар да.

Ана-бабасы да, эльбет, гъурурланалар. Амма Мерьем апте, ана олып, баласы ичюн зп бир къасеветлене.

Былтыр Шевкет «захват»та иштирак этип, бир кунь бу тарлагъа эгленмеге кельген Васька ве Ваньканен къавгъалашып, котекке огърады. Учъ кунь тѣшекте ятты. Участканынъ такъдири аля даа белли дегиль.

Бу сене огълан 4-нджи курсны битирди. Яз татилинде, Багъчасарай дживарындаки койде ерлешкен эвлерине келип, ана-бабасына базарда себзе-емиш сатмагъа ярдым эте. Аслында, оны алий окъув юртунда окъутмакъ ичюн ана-баба насыл чекишкенлерини корип, ве даа Эльмаз да бу сене университетке кирсе, оларнынъ аллары насыл оладжагъыны яхшы анълагъан Шевкет бир шейлер этип пара къазанмагъа тырыша.

— Селям алейкум! — деп эвге Нариман агъа куюмсиреп кирди.

— Алейкум селям, баба! Кечинъиз, эр шей азыр.

— Я Шевкет къайда?

— Пикетте, — явашчыкътан джевап берди Мерьем апте, — анай исе татамда...

Онынъ сёзлерини Эльмазнынъ телефонындан янъ-гырагъан «Багъчасарай хайтармасы» больди.

— Олар анда къаладжакълар. Геджени де анда кечиреджеклер... Шевкет, ойле керек, деп айтты, — деди де, Эльмаз де анасына, де бабасына бакъты.

— Алла ярдымджы олсун балаларгъа! Мен шимди сизни ташлап оламам, — иншалла ярын мен де оларгъа къошулырым.

Олар бизге ёл бермедилер, бермейлер, эм береджеклери де ёкъ! Лякин олар чокълар!.. Амма биз бирлик олмакъ керекмиз. Тек бойлеликнен макъсадымызгъа ирише билемиз, — деди баба.

— Баба, бирлик-бирлик, деп айтамыз, амма... Ёкътыр да о! Ёкъ!!! Бир сен, бир Шевкет ве даа бир къач ватанпервер олса, — яхшы. Амма бир къач адамнен бирлик олмаз даа. Къавгъалашмакъ, котеклешмек, гъалиба... — деди Эльмаз.

— Пек акъыллы олдынъ, балам! Мына сиз киби тюшюнип отурсанъ, эбет, нафиле! — Нариман агъа сесини котерип башлады.

— Эй, Эльмаз! Сен яхшысы озь ишлеринъни бакъса, — деди Мерьем апте къызыны токътатмагъа арекет этип.

— Озь ишлеринъни дегенинъ не я? — ачувындан Нариман агъа тап къызарды, — миллетнинъ ишлери онынъ ишлери дегильми?!

Халкъ ичинде чешит нокътай-назарлар олгъаны киби, бу къорантада да шимди айны вазият. Амма эп бир, бу бир аиле.

***

Яз акъшамынынъ темиз авасы ачыкъ къапыдан эвге кире. Одаларнынъ бирисинде бир якъта Шевкет, бир якъта бабасы, башлары къалын бинтлернен байланып яталар.

— Ах, Аллам, Яраббим! Не ичюн бизге бойле кунь-лерни костересинъ? Ах! — агълай-агълай оларнынъ янынъда отура Мерьем апте.

— Базарны косътерелер! — кыгчырып башлады телевизор бакъып отургъан Эльмаз, — Демонтаж... Оны демонтаж этеджеклер.

Иште, эртеси куню «Азизлер» еринде энди базар олмайджагъы белли олды. Амма бу адалетли къарар чыкъ-къандже не къадар ташлар фырланып, юзлернен инсанларнынъ башларыны тешип, къанлар акъмасы керек олды.

Эким:

— Мийи сарсылгъан..., — дегенде, Мерьем аптенинъ юреги парча-парча олды. Бойле вакъытта миллет акъкъынъда дегиль де, тек озюнинъ баласы акъкъынъда тюшюне. Миллетке севгиси эвляткъа севгисинден аз олмамалы. Лякин тувгъан эвлядыны джоймакъ къоркъусы эр шейден кучълю олды.

Окъув йылы башлангъанынен Акъмесджитке кетмек вакъыты кельгенде Шевкет эм де Нариман агъагъа тедавийленмек керек олды. Лякин огъланда юзюни пек яман «яраштыргъан» бир берч къалды.

— Шевкет! Бу да сенинъ: менде джиддий бир шей олмады дегенинъми? Не ичюн сен мени алдаттынъ?! — деди яз татилинден сонъ биринджи кери корюшкенде онынъ досту Фатиме.

— Олды, олды! Мен де ачувлана билем, — деп шакъа шекилинде джевап берди Шевкет.

— Уф-ф-ф...

— Не уфулдайсынъ?

— Сен безмединъми?

— Неден я?

— Сен пек яхшы билесинъ неден олгъаныны. Керекми санъа бу «Азизлер»?!

Эбет, Шевкет пек яхшы анълады.

— Билесинъми, мен мына бойле лафларынъдан бездим...

Огълан бу сёзлерни айткъан сонъ, артыкъ Фатимени корьмек истемегенини сезди.

Эр шейден хабердар олгъан Меръем аште:

— Пек истей эдик бу къорантанен якъынлашмагъа. Энди сёз кесимге де бармагъа тюшюне эдик. Бакъынъыз, не япты бу Шевкет! — дие токътамай шикъетлене.

Бабасы исе:

— Не чаре? Шевкетни зорламагъа кимсенинъ акъкъы ёкъ, — деп кестирди.

Фатимеден гъайры, Шевкетнинъ даа чокъ танышлары оны уникаль, деп саялар.

— Биз де Ватанымизны севемиз, амма... Алымиз пек мушкюль де! Сайымыз аз! Арекетлеримизден не файда?! — дейлер олар.

— Эбет, бойле айтмакъ къолай! Бу хаинлик, авълайсызмы?! Бакъынъыз, берабер олсакъ, берабер курешсек, файда олмазмы? Олур! Тек бе-ра-бер!

— Догъру, амма... Амма берабер олмакъ шимди къыйын.

— ???!

Ве кене янъыдан дава.

***

Къышнынъ раатлыкъ кунълеринден биринде Шевкет эвге келе ве битасынен 1970-нджи сенелери Ватангъа къайтмакъ истегенлернинъ мудхиш вазиети акъкъында лаф этмеге башлай.

— Битай, шимдики къырымтатарлар бир шейге даянмайлар! Амма сизинъ икъяелерингизден сиз, къартбабам, эмдже, алам, бабамнен нидже-нидже вахшийликлерге огърагъанынгызны козь огъуне алсакъ... Не ичюн халкъ денъише?

— Эй, билесингъми, балам, миллетимиз пек ёрулды. Бу бирликсизлик де... шунунъ нетиджесидир. Ёрулды эр кес! Ватан фияты пек паалы олды...

МУНДЕРИДЖЕ

Шерьян АЛИ

Сырлы ве юксек босагъа...	3

Васфие КЪЫПЧАКЪ

Анам...	5
Гъазель...	6
Джумерт эллер	7
Къолунгъа алгъанда телли кемане	7

Местуре Асан САБРИ къызы

Вакъытсыз баарь	8
Умют	9
Севги йыры	10
Севдалыкъ	11

Эмине УСЕИН

Севги атешиме	13
...Бельки кеч къалдым, бельки генч солдым	14
Бир мелек	15
Умют йипи	16

Динара АВАЗ

Нафле	17
Бир къальбинъде бинъ гузель	18
Сагъынам	19
Не де гузель баарим	19

Наджие ОСМАНОВА

Ашыкъ юрегим	21
Севдалыкъ алеми	21

<i>Урие КЪАДЫРОВА</i>	
Бабам	23
«Коктен бир йылдыз тюшкенде...»	24
«Айтчы манъа не япмалы...»	24
<i>Амет УСМАНОВ</i>	
Биринджи тамла	26
Къашкъыр	27
Кунеш догъа	28
Учалмайым	28
<i>Эльмара МУСТАФАЕВА</i>	
О, хатыра киби яшар	29
Я сен билесинъми, ана?	30
Ресим	31
<i>Эльнара БАТЫРОВА</i>	
Анам	32
Къартбабам	33
<i>Эдие САРАНА</i>	
Ватав фияты	34

Технічний редактор:
Валерій Басиров

Підготовлено до друку
у видавництві «ДОЛЯ»:

95022, АР Крим, м. Сімферополь, вул. Виноградна, 22
Тел./факс: (0652) 57.30.01. E-mail: vbasurov@mail.ru
Свідцтво про реєстрацію ДК № 343 від 23. 02. 2001 р.

Підписано до друку 17. 03. 2008 р. Формат 84х108/32
Гарнітура UkrainianSchoolBook. Умовн. друк. арк. 2,15
Друк цифровий. Наклад 200 прим.
Віддруковано з готових фотоформ у ТОВ «Форма»:
95000, АР Крим, м. Сімферополь, вул. Горького, 8

Васфие
Къыпчак

Местуре Асан
Сабри кызы

Эмине Усеин

Динара Аваз

Наджие
Османова

Урие
Къадырова

Амет Усманов

Эльмара
Мустафаева

Эльнара
Батырова

Эдие Сарана